

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017. gada 30. janvārī Nr. 1-6/1
Uz 16.12.2016. Nr.1-04/471-pav

**Latvijas Republikas Satversmes tiesas
tiesnesim Aldim Laviņam**
e-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Papildinājums viedoklim lietā Nr. 2016-04-03

2016. gada 20. decembrī Tiesībsarga birojā ir saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas (turpmāk – Satversmes tiesa) tiesneša Alda Laviņa 2016. gada 15. decembra lēmums lietā Nr. 2016-04-03 par lietas izskatīšanas turpināšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos (turpmāk – lēmums).

Lēmumā norādīts, ka izskatāmajā lietā ir būtiski noskaidrot, vai personas (gan saimniecības atdevējs, gan arī viņa mantinieki) varēja rēķināties ar pasākuma ietvaros saņemamo maksājumu pāreju saimniecības atdevēja mantiniekam. Šajā sakarā Satversmes tiesai ir jāvērtē Pasākuma ietvaros piešķirtā atbalsta mantošanas juridiskā daba kopsakarā ar Eiropas Savienības tiesību aktos ietvertu regulējumu, proti, vai Regula Nr. 1257/1999¹ un Regula Nr. 817/2004² aizliedza Noteikumos Nr. 1002³ ietvert regulējumu par pasākuma ietvaros piešķirtā atbalsta mantošanu.

Tikai pēc šā jautājuma noskaidrošanas Satversmes tiesa var vērtēt, vai saimniecības atdevēja mantinieku tiesības saņemt maksājumus pasākuma ietvaros ir uzskatāmas par īpašuma tiesību objektu un vai apstrīdētā norma šīs tiesības ierobežo.

Tādējādi Satversmes tiesa ir aicinājusi personas, kuras savos rakstveida viedokļos ir ietvērušas apsvērumus par Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju (tostarp arī Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs)), tos precizēt un papildināt tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Ar Ministru kabineta 2015. gada 14. aprīļa noteikumiem Nr. 187 „Grozījums Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumos Nr. 1002 „Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments „Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas

¹ Eiropas Savienības Padomes regula (EK) Nr. 1257/99 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai un dažu regulu grozīšanu un atcelšanu. OV L 160, 26.6.1999.

² Eiropas Savienības Komisijas regula (EK) Nr. 817/2004 ar ko paredz sīki izstrādātus piemērošanas noteikumus Padomes Regulai (EK) Nr. 1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantijas fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai. OV L 153, 30.4.2004.

³ Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumi Nr. 1002 „Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments „Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. - 2006. gadam”. Latvijas Vēstnesis, 06.12.2004., Nr. 193 (3141).

īstenošanai 2004. - 2006. gadam” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 187, arī – apstrīdētā norma) no Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumos Nr. 1002 „Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments „Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. - 2006. gadam” (turpmāk – MK noteikumi Nr.1002) apstiprinātā programmdokumenta – Lauku attīstības plāna 12.3.2. apakšnodaļas sadaļas “Priekšlaicīgā pensionēšanās” “a” apakšpunktā ir svītroti vārdi “Ja atbalsta saņēmējs mirst periodā, kurā ir spēkā noslēgtais līgums par priekšlaicīgās pensijas saņemšanu, viņa ikmēneša pensiju par atlikušo periodu turpina izmaksāt personai, kurai saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem ir apstiprinātas mantojuma tiesības”. Tādējādi ar 2015. gada 30. aprīli tiek pārtraukti pasākuma “Priekšlaicīgā pensionēšanās” ietvaros piešķirtā atbalsta (turpmāk – atbalsts) maksājumi personām, kas pasākumā noteikto atbalstu saņem mantojumā, kā arī turpmāk tiek liegtas tiesības pieteikties uz šo atbalstu, pamatojoties uz mantojuma tiesībām.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas aicinājumu tiesībsargs lietas Nr. 2016-04-03 ietvaros izvērtēja apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. pantam un 2016. gada 6. jūlijā sniedza viedokli Nr. 1-6/7. Tiesībsargs uzskata, ka Ministru kabineta 2015. gada 14. aprīļa noteikumi Nr. 187 „Grozījums Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumos Nr. 1002 „Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments „Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. - 2006. gadam””, ar kuriem tiek pārtraukti atbalsta maksājumi personām, kas pasākumā “Priekšlaicīgā pensionēšanās” noteikto atbalstu saņem mantojumā, neatbilst Satversmes 105. pantam. Īpaši aizsargājamas, tiesībsarga ieskatā, ir to personu pamattiesības, kuras vienlaikus nav saimniecības pārņēmēji un atbalsta mantinieki.

[1] Izvērtējot Satversmes tiesas papildus uzdotos jautājumus, tiesībsargs pauž viedokli, ka lietu Nr. 2016-04-03 ir iespējams izspriest neatkarīgi no Eiropas Savienības tiesībām.

Šajā aspektā vērā ņemams ir tas apstāklis, ka Ministru kabinets no 2011. gada 19. oktobra, kad Eiropas Komisijas Lauku attīstības komitejas sanāsmē tika secināts, ka Lauksaimniecības garantiju fonda finansējums nav attiecināms uz pasākuma ietvaros piešķirtā atbalsta mantošanu, līdz 2015. gada 14. aprīlim nav veicis nekādas darbības, lai nodrošinātu Eiropas Komisijas Lauku attīstības komitejas ieteikumu īstenošanu nacionālā līmenī. Tas ļauj secināt, ka līdz Valsts kontroles revīzijas ziņojumam⁴, Ministru kabinets ir atzinis par iespējamu un tiesisku turpināt pasākuma ietvaros piešķirtā atbalsta izmaksu personām, kuras to ir saņēmušas mantojumā.

Ar apstrīdēto normu no 2015. gada 30. aprīļa tika pārtraukta pasākuma ietvaros piešķirtā atbalsta izmaksa personām, kuras to saņēmušas mantojumā. No MK noteikumu Nr. 187 projekta anotācijas izriet⁵, ka noteikumu projekts tika sagatavots, pamatojoties uz Valsts kontroles revīzijas ziņojumā konstatēto, lai novērstu atbalsta nelietderīgu izmantošanu. Valsts kontrole konstatēja, ka pasākuma finansēšanai izlietotais finansējums nav uzskatāms par efektīvi izlietotu ne tā mērķu sasniegšanas, ne izmaksu efektivitātes ziņā.⁶

Tiesiskās paļāvības princips neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Grozot tiesisko regulējumu, valstij ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies paļāvība. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai

⁴ Valsts kontroles 2015. gada 5. marta revīzijas ziņojums Nr. 2.4.1-12/2014 „Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda Virzības daļas ilgtspējas un atbilstības projektu nosacījumiem izvērtējums”. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2014/2.4.1-12_2014/elfa_revizijas-zinojums_05-03-2015.pdf [25.01.2016.]

⁵ Grozījuma Ministru kabineta 2004. gada 30. novembra noteikumos Nr. 1002 „Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments „Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. - 2006. gadam”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40352496> [skatīts 25.01.2016.]

⁶ Valsts kontroles 2015. gada 5. marta revīzijas ziņojums Nr. 2.4.1-12/2014 „Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda Virzības daļas ilgtspējas un atbilstības projektu nosacījumiem izvērtējums”. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2014/2.4.1-12_2014/elfa_revizijas-zinojums_05-03-2015.pdf [25.01.2016.]

valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu saprātīgu līdzsvaru starp personas paļāvību un tām interesēm, kuru nodrošināšanas labad regulējums tiek mainīts.⁷

Ņemot vērā to, ka Valsts kontrole pasākumu atzina par neefektīvu un tādu, kas nesasniedz savu mērķi, tiesībsarga ieskatā, Ministru kabinetam bija tiesības, pat pienākums, grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Turklāt jāatzīmē, ka līgumos, kas noslēgti starp atbalsta saņēmēju, saimniecības pārņēmēju un Lauku atbalsta dienestu par atbalsta piešķiršanu Latvijas Lauku attīstības plāna Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006. gadam 9.3. pasākuma "Priekšlaicīga pensionēšanās" ietvaros (turpmāk – līgums), ir ietverta atruna, ka puses tiek atbrīvotas no atbildības par pilnīgu vai daļēju līguma saistību neizpildi vai nepienācīgu izpildi, ja šāda neizpilde ir notikusi nepārvaramas varas apstākļu rezultātā, kurus nevarēja paredzēt, novērst vai ietekmēt. Nepārvaramas varas apstākļi šī līguma izpratnē ietver arī kompetentu tiešās valsts pārvaldes iestāžu un Eiropas Savienības institūciju lēmumus (līguma 9.1. apakšpunkts).

Tādējādi, tiesībsarga ieskatā, personai nevarēja rasties tiesiskā paļāvība, ka līgums tā darbības laikā netiks grozīts vai pārtraukts, tiesiskā regulējuma izmaiņu gadījumā.

Tomēr, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību tiesiskās paļāvības principam, ir jāņem vērā, ka tā izpaušme dažādās tiesību jomās var atšķirties. Tā kā apstrīdētā norma skar īpašumtiesības, tad tā ir jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 105. pantu⁸.

Saskaņā ar Satversmes 105. pantu tiesības uz īpašumu var ierobežot saskaņā ar likumu. Tātad īpašumtiesības ierobežot var, bet ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai 1) tas ir noteikts ar likumu; 2) tam ir leģitīms mērķis; 3) tas ir samērīgs⁹.

Kā jau tiesībsargs ir norādījis¹⁰, lietā nepastāv strīds par to, ka apstrīdētā norma ir noteikta ar likumu. Tāpat nav apšaubāms tas, ka apstrīdētajai normai ir leģitīms mērķis, proti, tā ir pieņemta sabiedrības interešu aizsardzībai, novēršot neefektīvu un nelietderīgu Eiropas Savienības un Latvijas valsts finanšu līdzekļu izlietošanu.

Taču, tiesībsarga ieskatā, ar apstrīdēto tiesību normu uzliktais tiesību ierobežojums nav samērīgs attiecībā uz tām personām, kuras vienlaikus nav saimniecības pārņēmēji un atbalsta mantinieki. Proti, attiecībā uz personām, kuras kā mantinieki nekādā veidā vairs nevar gūt labumu no saimniecības, un attiecībā uz kurām nav paredzēts saudzējošāks pārejas periods, vai radīts kompensējošs tiesību aizsardzības mehānisms.

Vienlaikus jāatzīmē, ka, paredzot saudzējošu pārejas periodu vai kompensējošu mehānismu, tiktu novērsts ne tikai personu īpašuma tiesību aizskārums, bet arī veicināta sabiedrības uzticēšanās tiesībām un valstij kopumā.

[2] Savukārt, ja Satversmes tiesa uzskata, ka apstrīdētā norma ir vērtējama Eiropas Savienības tiesību kontekstā, tiesībsarga ieskatā, jautājumi par Regulas Nr. 1257/1999 un Regulas Nr. 817/2004 normu interpretāciju būtu adresējami Eiropas Savienības Tiesai, lūdzot sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Tiesībsarga ieskatā, Eiropas Savienības tiesai būtu jāuzdod sekojoši jautājumi:

- ✓ pirmkārt, vai Regulas Nr. 1257/1999 un Regulas Nr. 817/2004 noteikumi pieļauj dalībvalstīm, izstrādājot lauku attīstības plānu, pieņemt tādu tiesisko regulējumu, kas ļauj mantot pasākumā "Priekšlaicīgā pensionēšanās" paredzēto atbalstu;
- ✓ otrkārt, vai Regulā Nr. 1257/1999 paredzētajai dalībvalsts lauku attīstības plāna apstiprināšanai Eiropas Komisijā ir nozīme Eiropas Savienības un dalībvalstu dalītās kompetences īstenošanas aspektā un Regulas Nr. 1257/1999 normu interpretācijā;
- ✓ treškārt, ja Eiropas Savienības Tiesa atzīst, ka Regulas Nr. 1257/1999 un Regulas Nr. 817/2004 noteikumi pieļauj dalībvalstīm, izstrādājot lauku attīstības plānu, pieņemt tādu tiesisko regulējumu, kas ļauj mantot pasākumā "Priekšlaicīgā

⁷ Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra spriedums lietā Nr. 2010-25-01. Latvijas Vēstnesis, 08.12.2010., Nr.194 (4386).

⁸ Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija spriedums lietā Nr. 2014-12-01. Latvijas Vēstnesis, 06.07.2015., Nr.129 (5447).

⁹ Satversmes tiesas 2008. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. 2008-11-01. Latvijas Vēstnesis, 23.12.2008., Nr.200 (3984).

¹⁰ Latvijas Republikas tiesībsarga 2016. gada 6. jūlija viedoklis Nr. 1-6/7 lietā Nr.2016-04-03.

pensionēšanās” paredzēto atbalstu, tiesībsarga ieskatā, ir nepieciešams arī noskaidrot, vai Eiropas Komisijas Lauku attīstības komitejas 2011. gada 19. oktobra sanāksmē izdarītais secinājums (Sk. protokola 10. punktu) ir tiesisks un saistošs dalībvalstīm, vai tas atbilst Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. panta pirmajam punktam un tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

Ar cieņu,
tiesībsargs

J.Jansons